

Kohti kestäväää ja vastuullista kalastusta

Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen Hämeessä ja Pirkanmaalla 2013–2020

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
Lähtökohtia vapaa-ajankalastuksen kehittämiseen	4
Kalastajat ja kalastus	4
Kala- ja rapukannat	6
Runsaat kala- ja rapusaaliit	7
Vapaa-ajankalastuksen talous	7
Kalastus lomalla ja kalastusmatkailu	9
Kasvavat ja ikääntyvät maakunnat	9
Kalastus ja kunnat	10
Kalavesien hallinta ja hallinto	10
Aikaisemmat kansalliset ja alueelliset tavoitteet	11
Mahdollisuuksia ja haasteita	13
Päämäärät ja keinot	16
Tavoite 1: Kestävä kalavesien hoito ja kalastus	17
Tavoite 2: Vahva ja vastuullinen kalastuskulttuuri	18
Tavoite 3: Laadukkaat kalastuspalvelut	
Ohjelman toteutuksen seuranta	20
Kirjallisuutta	21

RAPORTTEJA 47 | 2013

Kohti kestävä ja vastuullista kalastusta
Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen Hämeessä ja Pirkanmaalla 2013–2020

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Mirja Näkki Oy
Kansikuva: Vesa Lehtimäki
Painopaikka: Kopijyvä Oy, Hämeenlinna

ISBN 978-952-257-789-4 (painettu)
ISBN 978-952-257-790-0 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2846 (painettu)
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-257-790-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

KUVA: VESA LEHTIMÄKI

Hämeen maakunnat – Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Pirkanmaa – ovat jo pitkään olleet maamme keskeisintä vapaa-ajankalastuksen aluetta. Näiden maakuntien vesillä kalastaa vuosittain noin 350 000 kansalaista. Kalastus on heille tärkeä viihtyvyyttä ja hyvinvointia lisäävä tekijä. Luontoelämysten lisäksi se tarjoaa mahdollisuuden itse pyydettyyn, herkulliseen ja terveelliseen lähiruokaan.

Vaikka vapaa-ajankalastuksen suurimmat hyödyt liittyvät sen hyvinvointivaikutuksiin, on sillä myös taloudellista merkitystä. Kalastajat käyttävät rahaa kalastusvälineisiin ja erilaisiin palveluihin vuosittain keskimäärin noin 300 euroa. Vapaa-ajankalastuksen välitön taloudellinen sysäys Hämeen maakuntien aluetalouteen on siten suuruusluokaltaan 100 miljoonaa euroa vuodessa. Vapaa-ajankalastajille tarjottavat kaupalliset palvelut ja kasvava kalastusmatkailu synnyttävät tulevaisuudessa uutta yritystoimintaa.

2000-luvun alussa valmistunut ohjelma ”Elämyksiä kuhavesiltä ja rapurannoilta” on osaltaan ohjannut Hämeen ja Pirkanmaan maakuntien vapaa-ajankalatalouden kehitystä. Toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut, ja uusi analyysi ja sen pohjalta laadittu ohjelma on tarpeen. Kau-

pungistuminen, väestön ikääntyminen, kansainvälistyminen ja vähitellen myös ilmastonmuutos vaikuttavat myös kalatalouteen

Tämä kehittämisohjelma linjaa ensisijaisesti kalatalousviranomaisen toimintaa ja suuntaa rahoitusta 2010-luvulla. On kuitenkin selvää, että tavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajaa eri toimijoiden yhteistyötä. Ohjelma on siksi tarkoitettu tukemaan myös kalastusalueiden, alan järjestöjen ja muiden Hämeen maakuntien vapaa-ajankalastuksen hyväksi työskentelevien organisaatioiden toimintaa.

Ohjelma on tehty virkatyönä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa, jossa sen valmistelusta päävastuun on kantanut kalastusbiologi Hannu Salo. Ohjelmaa viimeisteltäessä otettiin kalatalousalan keskeisiltä toimijoilta ja sidosryhmiltä saadut lausunnot huomioon.

Hämeenlinnassa 29. toukokuuta 2013

*Jukka Muhonen
Kalatalouspäällikkö*

*Hannu Salo
Kalastusbiologi*

Lähtökohtia vapaa-ajankalastuksen kehittämiseen

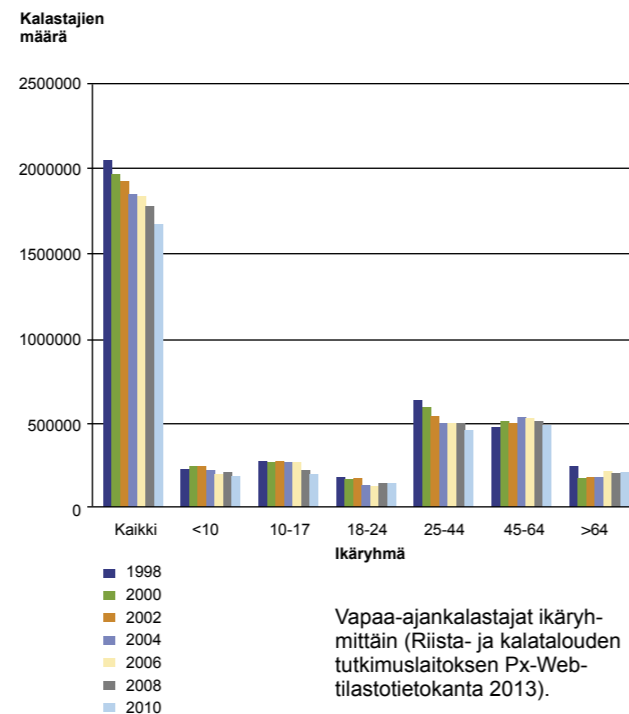
Kalastajat ja kalastus

Vapaa-ajankalastus on merkittävä uusiutuvien kala- ja rapuvarojen hyödyntäjä sekä suomalaisten tärkein toiminnallinen luontoharrastus. Maamme väestöstä vajaat 40 % eli hieman alle kaksi miljoonaa henkeä osallistuu kalastustapahtumaan vähintään kerran vuodessa. Vapaa-ajankalastajien saaliin osuus on noin kolmasosa Suomen koko kalansaaliista. Sisävesien kalansaaliista vapaa-ajankalastajat pyytävät lähes 90 %. Suomalaisten kotitalouksissaan käyttämästä kalasta merkittävä osa on itse pyydettyä.

Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Pirkanmaa ovat vapaa-ajankalastuksen keskeisintä aluetta Suomessa. Hämeen ja Pirkanmaan maakunnissa käy vuosittain kalassa noin 350 000 henkilöä eli lähes joka neljäs maamme vapaa-ajankalastajista. Vuonna 2010 alueella asuvasta väestöstä kalassa kävi ainakin kerran vuodessa 268 000 henkilöä eli noin joka kolmas asukas.

Vapaa-ajankalastus on säilyttänyt suosionsa vaikka kalastajien määrässä on ollut havaittavissa laskua. Suosituinta kalastus on koululaisten keskuudessa, mutta mielenkiinto kalastusta kohtaan vähenee, kun tullaan täysi-ikäisiksi, jolloin opiskelu, työelämä ja mahdollisesti muut toimet vievät voiton kalastuksesta. Työikäisen väestön, etenkin 25-44 -vuotiaiden, kiinnostus kalastukseen on vä-

hentynyt koko 2000-luvun. Vanhempana on jälleen aikaa ja mielenkiintoa kalastukseen. Keski-ikäisten ja eläkeläisten joukossa kalastus on säilyttänyt suosionsa.

KUVA: VESA LEHTIMÄKI

Vapaa-ajankalastajien määrän kehityksessä huolestuttavaa on se, että nuorten kalastajien määrä on vähentynyt suhteellisesti eniten. Kun tiedetään, että lapsena opitut kalastustaidot ja kiinnostus kalastukseen vaikuttavat sen suosioon aikuisena, voidaan aiheellisesti olla huolestuneita kalastajamäärien kehityksestä tulevina vuosina. Huolta lisää se, että lasten vanhempien mielenkiinto kalastusta kohtaan on ollut laskussa.

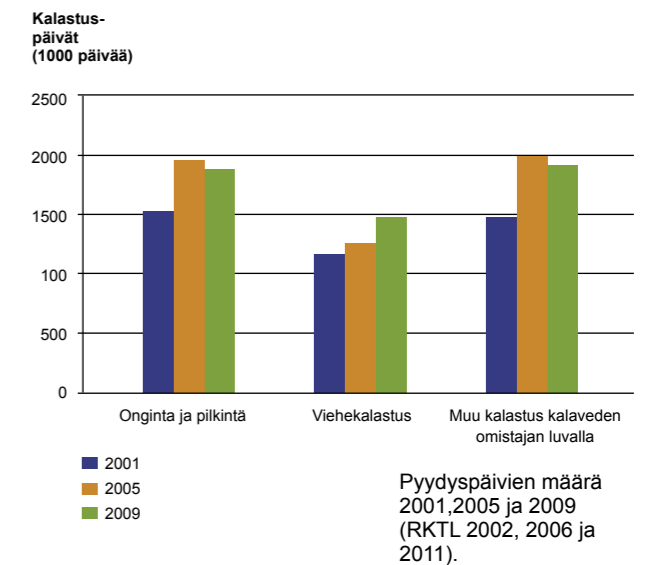
Hämeen ja Pirkanmaan vesillä vuosittain vapaa-ajankalastajille kertyy yli viisi miljoonaa pyyntipäivää. Alueen kalavedet ovat maamme suosituimpien pyyntivesien joukossa. Erityisesti kaupunkien lähivesistöissä kalastetaan paljon. Tampereen Pyhäjärvi, Näsijärvi, Längelmävesi sekä Etelä-Päijänne ovat maamme tärkeimpiä vapaa-ajankalastusjärviä. Suositut pyyntivesiä ovat myös Hauhon reitin järvet, Kyrösjärvi ja Vanajavesi.

Vapaa-ajankalastus on monipuolista. Kalastuksessa käytetään niin vapapyydyksiä kuin verkkojakin. Suosituin pyydys on onki, ja se on kaikenikäisten kalastajien pyydys. Uistelua, virvelöintiä ja pilkkimistä harrastavat muita enemmän aktiivisessa työssä olevat kalastajat. Nuorten kalastajien pyyntivälineitä ovat onki ja virveli. Nuorten suosiossa on myös perhokalastus.

Vapaa-ajankalastajien kalastustavoissa on tapahtunut muutoksia 2000-luvulla. Viehekalastuksen suosio on ollut kasvussa. Viehekalastuksen suosio on näkynyt mm. läänikohtaisen viehelupien ja kalastusalueiden viehelupien myynnin kasvuna. Verkkokalastuksen suosion lasku on näkynyt koko Suomen vapaa-ajankalastusta koskevissa

tilastoissa, mutta Hämeen ja Pirkanmaan vesillä huomattavaa verkkokalastuksen vähentymistä ei ole vielä tapahtunut. Pilkintä on toistaiseksi säilyttänyt asemansa, mutta nuorten pilkkijöiden määrä on selvästi pienempi kuin ikääntyneiden lajin harrastajien.

Merkittävä osa, yli kolmannes pyyntipäivien määrästä, tapahtuu kalavesien omistajien luvalla. Tätä lupaa tarvitaan kaikkeen muuhun kalastukseen kuin onkimiseen, pilkkimiseen ja viehekalastukseen yhdellä vavalla ja vieheellä. Kalavesien omistajien luvilla voidaan mm. uistella usealla vieheellä, kalastaa verkoilla, katiskalla tai ravustaa. Omistajien myymillä kalastus- ja ravustusluvilla ja niiden saatavuudella on hyvin suuri merkitys vapaa-ajankalastuksen kannalta.

KUVA: ISMO KOLARI

KUVA: JORMA KIRJAVAINEN

Hämeessä ja Pirkanmaalla kalastusseuratoiminta on ollut perinteikästä ja vireää. Hämeen ja Pirkanmaan maakunnissa valtakunnallisen vapaa-ajankalastusjärjestöön kuuluu lähes 100 kalastusseuraa, joissa on yli 8 000 jäsentä. Seurojen toimintaan kuuluvat kerhoillat, kalastustahtumat ja –matkat ja erityisesti kalastuskilpailut. Kuten monien järjestöjen, myös kalastusseurojen ongelmana on jäsenistön ikääntyminen ja vähentyminen. Harrastuksen seurasidonnaisuus on heikkenemässä. Näyttää siltä, että kalastusharrastus suuntautuu kohti kaveriporukoita eikä enää järjestäytyä samankaltaisiksi kalastusseuroiksi kuten ennen.

Kala- ja rapukannat

Hämeen ja Pirkanmaan maakuntien kalakannat ovat monipuoliset. Vesissä esiintyy kotiutusistutusten ansiosta 41 kalalajia mukaan lukien ympyräsuisiin kuuluvat nahkiainen ja pikkunahkiainen. Luontaisesti vesissä eläisi 32 kalalajia. Rapulajeja alueella elää kaksi: alkuperäinen jokirapu ja useisiin vesistöihin kotiutettu täplärapu.

Hämeen ja Pirkanmaan vesissä hyvin viihtyvän kuhan kannat ovat viime vuosikymmenen aikana voimistuneet. Laji on yleinen kaikissa suurissa järvissä. Haukikannat ovat yleensä hyviä ja kestävät nykyisen pyyntipaineen. Ahvenkannat ovat yleensä tiheitä. Järvitaimenkannat ovat

heikkoja virtavesien patoamisten ja perkausten vuoksi. Taimenkantojen voimistaminen vaatii lajin lisääntymisalueiden kunnostuksen lisäksi lajiin kohdistuvan kalastuksen rajoittamista järvissä. Muikkukantoja on lähes kaikissa suurissa järvissä. Muikkukantojen suuret tiheyden vaihtelut ovat lajille tyypillisiä ja kannat voivat olla harvoja useita vuosia. Kuore on paikoin hyvin yleinen laji, mutta pyynnin kohteena harvinaisempi.

Hämeen vesissä on monilajiset ja paikoin runsaat särkikalakannat. Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntakalakin on lahna ja Pirkanmaan toutain. Järvien rehevyys ja sameus suosii särkikalajoja. Lahna, sulkava, pasuri, säyne ja sorva ovat tuttuja saalislajeja onkijoiden lisäksi verkko- ja katiskakalastajalle.

Kala- ja rapukantoja on vahvistettu istutuksilla, joita vuodessa tehdään noin 1,1 miljoonalla eurolla. Määrällisesti eniten vesiin istutetaan siikoja ja kuhia. Kirjolohi- ja taimenistutukset ovat lisänneet kalavesien vetovoimaa ja kiinnostavuutta. Kirjolohi on suosittu istutuslaji varsinkin kaupunkitaajamien lähikalastuspaikoilla. Vaarantunut toutainkanta on elvytetty istutusten avulla ja sen elinalue laajennettu. Nykyisin kanta on vakaa, ja toutain on suosittu vapakalastajien saalis. Kala- ja rapuistutusten tuloksellisuus on vaihdellut lajeittain ja alueittain. Kuha- ja siikaistutuksilla on paikoittain pystytty luomaan pyydetäviä kantoja. Parhaiten ovat onnistuneet täplärapuistutukset.

Hämeen ja Pirkanmaan vedet ovat maamme tärkeintä ravun tuotantoaluetta. Rapurutto romahdutti jokirapukannat kaikista suurista järvistä ja monista pienvesistä. 1980-luvulla aloitettiin rapuruttoon kestävä täplärapun kotiutusistutukset reittivesiin, ja nykyisin reittivesissä on pyynninkestävät täplärapukannat. Jokirapuja esiintyy vesistöjen latvaosissa.

Runsas kala- ja rapusaaliit

Maamme vapaa-ajankalastuksen kalasaaliista 12,5 % pyydetään Hämeen ja Pirkanmaan vesistä. Vuonna 2010 saalista kertyi noin 4,2 miljoonaa kiloa. Saaliin määrässä 2000-luvulla ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Ainoastaan ahven, särki- ja lahna-saaliissa on havaittavissa pientymistä. Näiden lajien kalasaaliin vähentymistä on korvannut kuhasaaliin kasvu.

Saaliista valtaosan muodostivat hauki, ahven ja kuha. Kuhasaalis oli maamme suurimpia. Kolmannes maamme kuhasaaliista pyydetään Hämeen ja Pirkanmaan vesiltä. Kuha on myös vapaa-ajankalastajien saaliista taloudellisesti ylivoimaisesti merkittävin kalalaji.

Ahvenen ja hauen taloudellinen arvo on noin 1,5 miljoonan euron tasoa. Myös muilla lajeilla on kalastajille taloudellista merkitystä. Taimen ja kirjolohi ovat lajeja, jotka houkuttelevat erityisesti viehekalastajia kalavesien ääreen. Muikku ja siika ovat olleet verkkokalastajien pyynnin kohteena. Siikasaaliille on ollut tyypillistä sen tasaisuus, kun taas muikkusaaliiden vaihtelut ovat olleet suuria.

Hämeen ja Pirkanmaan vedet ovat rapuvesiä. Suomen rapusaaliista 40 % pyydettiin Hämeen ja Pirkanmaan vesistä vuonna 2010. Ei siis ole ihme, että Kanta-Häme onkin julistautunut rapumaakunnaksi. Rapusaalis on arvokas ja sen arvo ylittää useimman kalalajin saaliin arvon. Ravustajien saalis koostui pääosin täplärapuista, joita on lähes kaikissa Hämeen järvissä.

Täplärapukannat ovat elvyttäneet suomalaisen ravustuskulttuurin vuosikymmenten hiljaiselon jälkeen. Ravustus on ollut vahvasti sidoksissa kesämökkeilyyn. Ravus-

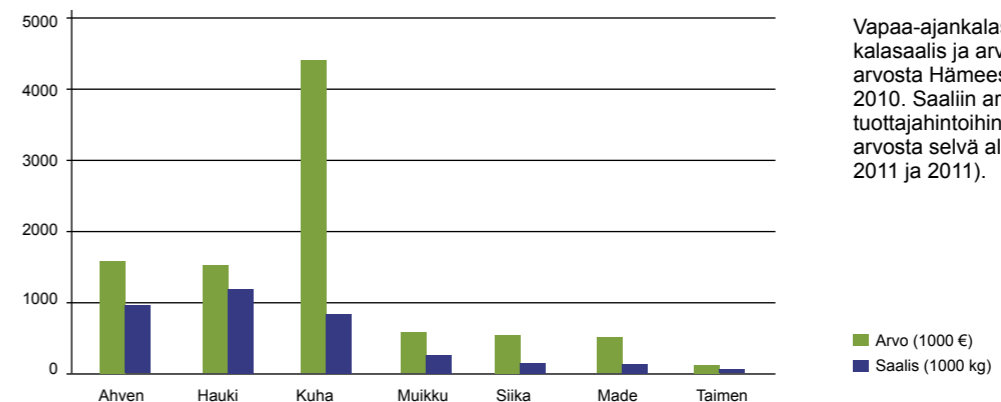
tajien määrän kasvaessa on myös vapaa-ajankalastusta tarpeen ohjata. Erityisesti taajamien lähivesillä on tärkeää pyrkiä järjestämään ravustusmahdollisuuksia myös henkilöille, joilla ei ole vesialueen osakkuuteen perustuvaa ravustus-oikeutta.

Vapaa-ajankalastuksen talous

Vapaa-ajankalastuksen sosio-ekonomisista vaikutuksista on olemassa Suomessa erittäin vähän tietoja, vaikka kysymyksessä on sadan miljoonan euron rahavirrat. 2000-luvun puolivälissä tehdyn selvityksen perusteella tiedetään, että vapaa-ajankalastajat kuluttivat keskimäärin kalastukseen 300 euroa vuodessa. He ostivat kalastusvälineitä kuten vapoja, vieheitä, tarvikkeita ja myös silloin tällöin veneitä. Kalastuslupiin kalastajilta kului vuodessa 21 euroa. Luvuista voidaan päätellä, että vapaa-ajankalastajat, joista aktiiviset kalastajat käyttävät huomattavia summia kalastukseen, muodostavat merkittävän kuluttajajoukon. Hämeessä ja Pirkanmaalla kalastavien kulutus on noin 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Kalastajien maksut valtiolle muodostavat merkittävän rahavirran vapaa-ajankalataloudessa. Vuonna 2012 Hämeessä ja Pirkanmaalla kalastusalue toimintaan ja kalastusalueiden kautta vesialueiden omistajille ohjattiin omistajakorvauksina kalastus- ja viehekorttivarjoja yhteensä 881 000 euroa. Lisäksi kalastuskorttivarjoja ohjattiin 141 000 euroa kalatalouden edistämishankkeisiin. Nämä varat ovat käytettävissä kalastusta edistäviin hankkeisiin ja kala- ja rapukantojen hoitoon.

Hämeessä ja Pirkanmaalla on useita kalastusvälineiden valmistajia. Näistä suurimmat ovat kansainvälisestikin tunnettuja tuotemerkkejä. Pääosa yrityksistä on yhden henkilön työllistäviä mikroyrityksiä, jotka valmistavat mm. vieheitä, perhoja tai perhovapoja. Hämeen maakunnissa kalastusvälineiden tarjonta on runsasta ja kalastusvälinekauppoja on paljon. Kuten muukin vähittäistavaroiden kauppa kalastusvälineiden myynti on keskittynyt kaupan suuryksiköihin.

Vapaa-ajankalastajien kalasaalis ja arvio saaliin arvosta Hämeessä vuonna 2010. Saaliin arvo perustuu tuottajahintoihin ja on saaliin arvosta selvä aliarvio (RKTL 2011 ja 2011).

KUVA: VESA LEHTIMÄKI

Kalastus lomalla ja kalastusmatkailu

Hämeen ja Pirkanmaan kalavedet houkuttelevat myös muualla asuvia kalastuksen pariin. Suuri määrä lomailijoita viettää vapaa-aikaansa alueen vesien äärellä. Häme ja Pirkanmaa ovat perinteistä lomaseutua ja niissä on paljon loma-asuntoja. Loma-asuntoja on lähes 90 000 ja niiden määrä kasvaa jatkuvasti. Mökkiläisille onkin pystyttävä tarjoamaan kalastus- ja ravustusmahdollisuuksia ja ennen kaikkea helposti saatavia, säännöiltään selkeitä kalastuslupia.

Tuhansien kalastajien Suomessa kalastusmatkailun kehitys on ollut hidasta lukuun ottamatta muutamaa pohjoista lohijokea. Kalastus on ollut liiketoimintalähtöisen kehittämisajattelun näkökulmasta julkishyödyke, jonka kaupallistaminen on ollut vaikeaa. Kilpailu muiden maakuntien ja myös muiden maiden kalastusmatkailukohteiden välillä on kovaa. Kalastusmatkailu ja kalastusopastointi ovat vaikeuksista huolimatta kehittyneet Hämeessä ja Pirkanmaalla. Tätä kehitystä ovat edesauttaneet kalastusmatkailuun liittyvät projektit. Kalastusmatkailulla on Hämeen maakunnissa liiketoimintaedellytyksiä, jotka perustuvat hyvin kala- ja rapukantoihin, osaamiseen ja yhteistyöhön sekä tarjolla olevien liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamiseen.

Kasvavat ja ikääntyvät maakunnat

Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan maakunnat ovat väestömäärältään kasvavia maakuntia, ja varsinkin maakuntien keskusalueiden väestömäärä kasvaa nopeasti. Asukasmäärän ennustetaan ylittävän 900 000 vuonna 2015. Tampereen, Lahden ja Hämeenlinnan seudut mukaan lukien Riihimäen ympäristö ovat kasvukeskuksia. Samanaikaisesti, kun maakuntien keskustaajamat kasvavat, niiden reuna-alueilla väestön määrä vähenee.

Vaikka Hämeen ja Pirkanmaan väestömäärä kasvaa, väestön ikärakenne muuttuu. Vuonna 2030 arvioidaan yli 65-vuotiaiden osuudeksi koko väestöstä noin neljäs osa. Myös Hämeessä ja Pirkanmaalla väestö ikääntyy huolimatta väkimäärän kasvusta, ja siirrytään vanhenevan väestön yhteiskuntaan. Maakuntien reuna-alueilla ikääntyvän väestön osuus kasvaa keskusalueita nopeammin. Kokonaisuudessaan väestön ikääntymisen vaikutukset kalastukseen jäävät Hämeessä ja Pirkanmaalla vähäiseksi, koska maakuntiin muuttaa ihmisiä, niissä on paljon loma-asutusta ja ikääntyneet ihmiset kalastavat paljon.

KUVA: PEKKA TUURI

Kalastus ja kunnat

Kalastus on kunnissa yksi suosituimmista ulkoilu- ja liikuntamuodoista. Useissa kunnissa kalastus on yksi matkailun vetovoimatekijöistä. Kalastuksen merkitys kuntaisten hyvinvoinnin lähteenä tunnustetaan.

Hämeen ja Pirkanmaan maakunnissa 44 kunnasta joka neljännessä on henkilö, jonka vastuualueeseen kalastukseen liittyvät asiat kuuluvat. Yhteensä 18 kunnan Internet-sivuilla oli jotain tietoa kalastuksesta kunnan alueella ja muutamalla kunnalla on erittäin hyvät ja informatiiviset tietosivut kalastuksesta.

Vaikka kunnissa tunnustetaan kalastuksen merkitys kuntalaisille, kalastusmahdollisuuksien luomiseen tai ylläpitoon on varoja ohjattu vähän. Kunnat voivat vesialueiden omistajina tai osakaskuntien osakkaina tarjota kuntalaisille kalastusmahdollisuuksia esimerkiksi myymällä kalastus- ja ravustuslupia, perustaa ja hoitaa lähikalastuspaikkoja sekä hoitaa kala- ja rapukantoja.

Kalavesien hallinta ja hallinto

Kalakantojen hoito ja kalastuksen järjestämisen perustuu osakaskuntien ja vesialueen omistajien sekä kalastusalueiden toimiin. Vesialueet ovat pirstoutuneet muutaman tuhannen osakaskunnan ja yksityisveden mosaiikiksi. Suurinta osaa osakaskunnista vaivaa passiivisuuden ohella aktiivisten toimihenkilöiden puute. Osakaskuntatoiminnan aktivointi on suuri haaste.

Hämeessä ja Pirkanmaalla on 28 kalastusaluetta, joista suurin on Etelä- ja Keski-Päijänteen ja pienin Kihniön kalastusalue. Kalastusalueet toimivat aktiivisesti. Useat kalastusalueet ovat muodostaneet yhteistyössä osakaskuntien kanssa laajoja viehekalastusalueita. Kalastusalueiden välillä on yhteistyötä kalastuksen järjestämisessä ja kalakantojen hoidossa. Kalastusalue toiminnan ongelmana on aktiivisten toimihenkilöiden vähäisyys ja aluetoiminnan rahoitus. Aluetoiminnan vahvistaminen, henkilöiden aktivoiminen ja rahoituksen järjestäminen ovat asioita, joihin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on sekä liiketoimintaa että julkisia hallintotehtäviä. Se on kalataloudessa tärkeä toimija, koska sen hallinnassa on vesialueita. Metsähallituksella on Hämeessä ja Pirkanmaalla muutamia erikois- ja virtavesikalastuskohteita. Metsähallituksessa on vapaa-ajan kalatalouteen liittyvää osaamista, ja tätä osaamista olisi hyödynnettävä paremmin kalastusalueiden ja osakaskuntien toiminnassa.

Kalaveden omistajille ja kalastusalueille neuvonta- ja suunnittelupalveluita tarjoaa kolme kalatalouskeskusta: Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen kalatalouskeskus sekä ProAgria Etelä-Suomi. Näistä kahdella on osittain päällekkäinen toimialue. Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestön, joka on kalastusharrastajien yhteinen järjestö, piiriorganisaatioita on myös kolme: Häme, Kaakkois-Suomi ja Lounais-Suomi.

Alueellisena kalatalousviranomaisena toimii Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousryhmä. Sillä on toimipaikat Hämeenlinnassa ja Tampereella.

KUVA: PEKKA TUURI

Aikaisemmat kansalliset ja alueelliset tavoitteet

Viimeisin maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia valmistui 2000-luvun alussa ja siinä on asetettu tavoitteet vapaa-ajankalastuksen hallinnolle, alan tutkimustoiminnalle ja järjestötoiminnalle. Kalataloushallinto otti tavoitteekseen, että vapaa-ajankalastus on uusiutuvia luonnonvaroja kestävä käytön mukaisesti ja monipuolisesti hyödyntävä laajojen kansalaispiirien suosima ulkoiluharrastus, jonka harjoittamisedellytykset ovat turvatut. Strategia on valmistunut vuonna 2001 ja siinä on asetettu toiminnan suuntaviivat vuoteen 2010 asti. Strategiaa on uudistettu vuonna 2006 ottamalla huomioon kalatalouden toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset.

Valtakunnallisessa vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategiassa kalataloushallinto on ottanut tavoitteekseen:

- Vapaa-ajankalastus hyödyntää monipuolisesti ja kestävästi ensisijaisesti luontaisesti lisääntyviä kalakantoja

- Kalakantojen hoitotoiminta on suunnitelmallista, perustuu tarpeeseen ja hoitotuloksia seurataan systemaattisesti
- Vesistöjen tila pysyy ennallaan tai paranee ja vapaa-ajankalastus edesauttaa tätä kehitystä omalta osaltaan
- Vapaa-ajankalastus säilyy merkittävänä suomalaisena luontoharrastuksena myös kaupungistuneessa yhteiskunnassa
- Vapaa-ajan kalatalous luo mahdollisuuksia kilpailukyiselle elinkeinotoiminnalle
- Vapaa-ajankalastussektorin ja koko kalastussektorin organisaatioiden yhteistyö on toimivaa ja toimintaedellytykset on turvattu

Edellinen Hämeen ELY-keskuksen alueen vapaa-ajan kalatalouden kehittämisohjelma on laadittu 1990-luvun lopussa ja se ohjasi alueellisen kalatalousviranomaisen päätöksentekoa 2000-luvun alkuvuosina. Ohjelman ta-

KUVA: HANNU SALO

voitteena oli parantaa vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä Hämeen maakunnissa siten, että

- mahdollisuudet virkistäytyä ja saada saalista ja elämyksiä kalavesillä paranevat ja monipuolistuvat
- kalastusmatkailussa ja muussa vapaa-ajankalastukseen liittyvässä palvelutuotannossa syntyy uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja
- vapaa-ajankalastus otetaan paremmin huomioon yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja vapaa-ajankalastukseen ohjattuja taloudellisia panostuksia ja henkilöresursseja lisätään
- kestävän kehityksen periaatteita noudatetaan kalavesiä hoidettaessa ja kalavaroja hyödynnettäessä
- Hämeen maakunnat ovat jatkossakin Suomen keskeisintä vapaa-ajankalastusalueetta ja vapaa-ajankalastus säilyy yhtenä tärkeimmistä hämäläisten toiminnallisista luontoharrastuksista

Tavoitteista parhaiten on saavutettu viimeisin eli Hämeen ja Pirkanmaan maakunnat ovat säilyttäneet asemansa keskeisenä vapaa-ajankalastuksen alueena. Siihen liittyen maakuntien asukkaiden, kesäasukkaiden kuin matkailijoidenkin mahdollisuudet kalastaa ja saada kalastuselämyksiä ovat parantuneet. Kalavesien hoito ja

kalastutusten suunnitelmallisuus ovat kehittyneet viime vuosien aikana. Kalastuspaikkojen määrä on kasvanut ohjelmakauden aikana. Myös uusien kalastuskohteiden kehittämisessä on edistytty ja samoin kalastuslupien tarjonta on lisääntynyt ja lupa-alueet ovat laajentuneet.

Vapaa-ajankalastukseen liittyviä mahdollisuuksista parhaiten on pystytty hyödyntämään vahvistuneita täplärapukantoja. Jokirapukantojen suojelun perustaksi on laadittu suojelusuunnitelma. Hämeen ja Pirkanmaan raputalous on elpynyt.

Kaikkia mahdollisuuksia ei ole pystytty kuitenkaan hyödyntämään. Kalastusmatkailupalveluiden kehittäminen on ollut hidasta ja siinä ei ole täysin onnistuttu. Uuden yritystoiminnan ja uusien työpaikkojen syntyminen on ollut toivottua hitaampaa. Kalastuspalveluiden kysyntä ei ole kehittynyt odotetulla tavalla vaikka myönteistä kehitystä onkin tapahtunut. Kuntien osallistuminen vapaa-ajankalastuksen kehittämiseen on pysynyt melko vähäisenä verrattuna muihin ulkoiluharrastuksiin, vaikka myönteistä kehitystä on kuitenkin tapahtunut etenkin suurissa kaupungeissa.

KUVA: PEKKA TUURI

Mahdollisuuksia ja haasteita

Vapaa-ajankalastus on kestävä tapa hyödyntää uusiutuvia kala- ja rapukantojamme. Ilman vapaa-ajankalastusta suurin osa kala- ja rapuvaroistamme jäisi hyödyntämättä ja merkittävää kansantaloudellista hyötyä jäisi saavuttamatta. Vapaa-ajankalastajien saalis on noin viidesosa koko maamme kalasaaliista, mutta sen arvo on yli 50 miljoonaa euroa eli lähes 65 % Suomessa pyydetyn kalasaaliin arvosta. Vapaa-ajan kalastuksen saaliin arvo ylittää selvästi myös ruokakalanviljelyn tuotannon arvon. Merkittävien taloudellisten arvojen lisäksi vapaa-ajan kalastukseen sisältyy sosiaalisia ja kansanterveydellisiä arvoja.

Kalastus ja kalavedet ovat yksi suomalaisen hyvinvoinnin, uusiutumisen ja kestävän kasvun lähteistä. Uusiutuvien, kestävästi hyödynnettyjen kala- ja rapukantojen tuottamat hyvinvointivarat eivät ehdy, vaan ne säilyvät aidon ja kestävän hyvinvoinnin perustana. Tämä rooli ei ole kalastukselle ja kalavarojen hyödyntämiselle uusi, vaan se on ymmärretty jo kauan sitten.

Kalavaroilla tulee olemaan merkitystä ja kysyntää, mutta se on erilaista kuin aikaisemmin. Hyvinvointi nousee tärkeämmäksi tekijäksi kalavarojen hyödyntämisessä kuin ennen, mutta itse pyydetty kala pysyy myös olennaisena osana kalastusta. Kaupunkilaisille ja kesämökkiläisille kalavarat ja kalastus näyttäytyvät ensisijaisesti virkistykseen ja hyvinvoinnin lähteinä. Maaseudun asukkaalle kalastus on osa viihtyvyyttä ja se voidaan nähdä myös

maaseudun vetovoimatekijänä. Kalavaroilla on merkitystä turvallisen lähiruoan lähteenä.

Vapaa-ajankalastuksen mahdollisuudet liittyvät kestäviin, uudistuviin kala- ja rapukantoihin ja kalastuksen tuottamaan hyvinvointiin. Vapaa-ajankalastuksella on edellytyksiä pysyä edelleen tärkeänä elämyksellisenä luontoharrastuksena ja kalastuksella sekä muulla luontopalveluilla on kasvava kysyntä kaupungistuvassa Suomessa. Ihmisiä voidaan houkuttaa kalastamaan ja tuoda kalastusmahdollisuuksia lähelle ihmisiä. Kalastus voi luoda liiketoimintamahdollisuuksia, mutta yritystoiminnan kehitys edellyttää erilaisten toimijoiden yhteistyötä ja kumppanuuksia.

Vapaa-ajankalastuksen haasteet liittyvät siihen, kuinka kiinnostavana kalastus koetaan, yleensä kalastuksen hyväksyttävyyteen harrastuksena. Nuorison ja lasten kokemukset ja kalastusaktiivisuus ovat merkittävä tekijä kalastajamäärien mutta myös kalastuksen yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ja arvostuksen kannalta. Kalastusmahdollisuuksien tulee olla lapsille ja nuorille mutta myös ikäihmisille helposti saavutettavissa.

Vapaa-ajankalastusta ei ohjaa keskitetty päätöksenteko vaan toimintaa ohjaavat yksittäisten toimijoiden päätökset. Kysymys on enemmän tai vähemmän samansuuntaisesta toiminnasta. Kalastajat ovat joukko monenkirjavia toimijoita, ihmisiä, kaveriporukoita, har-

rastajaryhmiä, kalastusseuroja ja organisaatioita. Tässä toimintaympäristössä kalataloushallinnon tehtävänä kalastuslaissa määrättyihin tehtäviin liittyen on luoda vapaa-ajankalastukselle toimintaedellytyksiä, edistää kestävän kalastuksen ja kalavesien hoidon toteutumista ja kannustaa toimijoita yhteistyöhön.

Mahdollisuuksista voidaan luoda vahvuuksia, joiden varaan vapaa-ajankalastusta voi rakentua. Vahvuudet ovat asioita, jotka ovat jo olemassa ja niihin on luontevaa tarttua, kun vapaa-ajankalastusta kehitetään. Hyvät kala- ja rapukannat yhdessä suuren kalastajamäärän ja laajojen yleiskalastusoikeuksien kanssa ovat hyvä perusta kehittää vapaa-ajankalastusta.

Mahdollisuudet

- Kiinnostus luontoon ja siellä liikkumiseen kasvaa
- Kalaravinnon terveellisyys merkitys kasvaa
- Lähiruoan arvostus kasvaa ja itsepyydetyn kalan käyttö lisääntyy
- Kalastuksen ohjelmapalveluiden kehittyminen
- Lähikalastuspaikkojen tarjonta kasvaa
- Raputalouden kehitys jatkuu voimakkaana
- Sähköiset järjestelmät helpottavat kalastuslupien myyntiä ja tiedotusta
- Kalastusalueiden ja osakaskuntien välinen yhteistyö yleistyy

Uhkat

- Nuorison kiinnostus kalastukseen vähenee
- Arvot muuttuvat kalastuksen vastaisiksi
- Yleiskalastusoikeudet vähenevät
- Kalastuslupien saanti vaikeutuu
- Kalastusalue- ja osakaskuntatoiminnan hiipuminen

Vahvuudet

- Tuottavat ja monipuoliset rapu- ja kalakannat
- Suuri kalakalastajamäärä
- Aktiivinen seuratoiminta
- Laajat yleiskalastusoikeudet
- Kalastusalueiden aktiivinen toiminta
- Kehittynyt kalastusvälineollisuus ja -kauppa

Heikkoudet

- Heikot taimenkannat
- Virtavesi- ja erikoiskalastuspaikkojen vähyys
- Kalastuslupajärjestelmän monimutkaisuus
- Kalastusalueiden, osakaskuntien ja vapaa-ajankalastajien järjestöjen aktiivisten toimihenkilöiden vähyys
- Kuntien vähäinen aktiivisuus
- Vesialueiden omistuksen pirstaleisuus
- Kalastusmatkailukohteiden vähyys

Vapaa-ajankalastukseen liittyvät heikkoudet on käännettävissä vahvuudeksi, mutta se vaatii tarttumista myös vaikeisiin kysymyksiin. Kalastuslupajärjestelmän täytyy olla yksikertainen ja kansalaisten hyväksymä. Vesialueiden pirstaleista omistusta on korjattava. Paikallisesti voidaan vaikuttaa kalastuspaikkojen tarjontaan ja aktivoida henkilöitä toimimaan kalastuksen parissa.

Uhkien toteutuessa niistä tulee kalastusta ohjaavia heikkouksia. Kalastuksesta tulee pienen väestön osan toimintaa. Se voi olla esimerkiksi pienien ryhmien pitkälle erikoistunutta kalastusta tai muutamien kalavesien omistajien kotitarvekalastukseen perustuvaa kalastusta. Laajoja kansalaisryhmiä kalastus ei kosketa ja sitä pidetään eettisesti kyseenalaisena.

KUVA: VESA LEHTIMÄKI

Päämäärät ja keinot

Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan vapaa-ajankalatalous on kestävä ja vastuullista. Alue on kalastuksen ja kala- ja rapukantojen hoidon ja kestävä käytön edelläkävijä. Kestävyyteen kuuluu, että kala- ja rapukantoja käytetään ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti niin, että kannat säilyvät elinvoimaisina ja monimuotoisina. Tunnistetaan kalastuksen vaikutukset ympäristöön, kala- ja rapukantoihin ja tunnetaan kalastukseen liittyvät velvollisuudet ja oikeudet.

Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan maakuntien vapaa-ajankalastuksen kehittämisen tavoitteet vuosille 2013-2017 ovat:

1. **Kestävä kalavesien hoito ja kalastus**
2. **Vahva ja vastuullinen kalastuskulttuuri**
3. **Laadukkaat kalastuspalvelut**

Tavoite 1: Kestävä kalavesien hoito ja kalastus

Kestävällä kalavesien hoidolla ja kalastuksella luodaan luontaisesti lisääntyvät kalastuksen ja ravustuksen kestävä kala- ja rapukannat. Kestävällä kalavesien hoitoon liittyvillä toimilla pyritään siihen, että kala- ja rapukantojen muodostaman uusiutuvan luonnonvaran turvaaminen perustuu niiden elinympäristöjen säilyttämiseen tai parantamiseen ja lajien luontaiseen lisääntymiseen. Hoitotoimilla edistetään lajien luontaista lisääntymistä niin, että kalastus perustuu pääosin luonnonvaraisiin kala- ja rapukantoihin.

Kestävään kalastukseen liittyvät toimenpiteet edellyttävät kalastuksen laadullista ja määrällistä ohjaamista. Sääntelytoimien avulla estetään kalastuksen haitalliset vaikutukset kalakantoihin ja niiden monimuotoisuuteen.

Toimenpide: Ohjataan kalastusta ekologisesti kestäväan suuntaan

Kalastuksen ohjauksella vaikutetaan siihen, miten kalakantoja hyödynnetään. Sääntelytoimilla voidaan estää kalakantojen ylikalastus ja turvata kalojen lisääntyminen. Kalastuksen ohjauksen keinoja ovat kalojen mittasäädökset, ajalliset ja paikalliset pyyntirajoitukset, saaliskiintiöt sekä lajin täydellinen rauhoitus. Kalastusalueille välitetään kalastuksen ohjaukseen liittyvää osaamista ja ohjataan kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaa.

Kalastuksen ja ravustuksen ohjaaminen edellyttää tietoa kala- ja rapukannoista, kalastuksesta ja ravustuksesta sekä saalista. Kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien tulee sisältää suunnitelma kalastuksen ja ravustuksen sekä saaliin seurannasta sekä kala- ja rapukantojen hoitotoimien tuloksellisuun arvioinnista. Kalatalouden edistämistä pyritään ohjaamaan seuranta-järjestelmien luontiin sekä käyttö- ja hoitosuunnitelmien toteutusta tukeviin kalataloudellisten selvityksiin.

Toimenpide: Ohjataan kala- ja rapukantojen hoitoa

Kalavesien hoidolla pyritään luonnonvaraisiin, kalastuksen kestäviin kalakantoihin. Tämä edellyttää, että kalalajeille on olemassa niille soveltuvia elinympäristöjä ja lajien koko elinkierto on turvattu. Istutuksissa pyritään käyttämään ensisijaisesti istutusvesistöstä peräisin olevia kantoja. Kalaistutusten tulee perustua kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmien määräyksiin ja istutussuosituksiin.

KUVA: JORMA KIRJAVAINEN

Kala- ja rapukantojen hoidossa tulee noudattaa Hämeen maakuntien istutus- ja viljelytyöryhmän ja kansallisen rapustrategian suosituksia. Kala- ja rapuistutusten tuloksellisuutta tulee seurata.

Toimenpide: Turvataan vaelluskalojen elinkierto

Vaelluskalojen, lähinnä uhanalaisen järvitaimenen, kantojen turvaaminen edellyttää lisääntymisalueita, eri-ikäisille kaloille soveltuvia ympäristöjä ja vaellusmahdollisuuksia lisääntymisalueiden ja syönnösalueiden välillä. Taimenkantojen kestävä hoito edellyttää kalastuksen ohjaamista niin, että taimenen lisääntyminen on turvattu. Jotta luonnonvaraisten taimenkantojen hoito on mahdollista, ne on pystyttävä erottamaan istutetuista, kalastukseen tarkoitettuista taimenista. Tästä syystä kaikki istutettavat taimenet on merkittävä.

Vaellusesteiden poistoa, kalateiden rakentamista ja elinympäristöjen kunnostusta toteutetaan alueellisen virtavesien kunnostussuunnitelman mukaisesti. Huolehditaan, että vesiputedirektiivin vesienhoidon toimenpideohjelmat sisältävät kalataloudellisesti merkittävät kunnostukset. Kalastusalueita edellytetään käyttö- ja hoitosuunnitelmissa määrittelemään vesialueet, joilla vaaditaan erityisiä kalastuksen sääntelytoimia tai vesialueiden kunnostustoimia taimenkantojen turvaamista varten.

KUVA: JORMA KIRJAVAINEN

Tavoite 2: Vahva ja vastuullinen kalastuskulttuuri

Vapaa-ajankalastus on merkittävin uusiutuvien kalavarojemme hyödyntäjä ja merkittävä ulkoilu- ja luontoharrastus Hämeen ja Pirkanmaan maakunnissa. Alueella on eniten vapaa-ajankalastajia koko maassa. Tämän aseman ja vapaa-ajankalastuksen suosion säilyttäminen ei ole tulevaisuudessa itsestään selvää.

Kalastus kuuluu kaikenikäisille, mutta kalastuksen osaaminen ja perinne eivät siirry enää samalla tavalla sukupolvelta toiselle kuin aikaisemmin. Lasten ja nuorten mahdollisuudet päästä kosketuksiin kalastuksen kanssa ovat vähentyneet, mutta vapaa-ajankalastuksen parissa toimivat henkilöt voivat tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tutustua kalastukseen kalastustapahtumissa ja –kerhoissa ja kouluissa.

Vahvaan ja hyvään kalastuskulttuuriin kuuluu monipuolinen kalastus ja toisten kalastajaryhmien hyväksyminen. Monipuolisuuden sisältöön eri pyyntimuodot ja kalastuksen kohdistuminen eri kalalajeihin. Kaikkien kalastajaryhmien on oltava valmiit myös antamaan tilaa toisille ja joustamaan kestävä kalakantojen hoidon ja kalastuksen hyväksi.

Kalastuskulttuuriin sisältyy myös taito hyödyntää kala- ja rapuvarojamme ravintona. Monet kalalajimme ovat loistavia raaka-aineita. Nykyisin kalastus kohdistuu petokaloihin, joita arvostetaan saalislajeina ja ruokakaloina. Särkikalat myös tarjoavat erinomaisen kalastuskohteen ja monet niistä ovat myös erinomaisia ruokakaloja.

Kalastukseen liittyy aina vastuu ympäristöstä. Kalastajien tulee ottaa toiminnassaan huomioon toiset kalastajat, muut vesillä ja rannoilla liikkujat sekä käyttäytyvä luonnon ehtojen mukaisesti. Kalastajien on tunnistettava toimintansa vaikutukset ympäristöön.

Toimenpide: Tuetaan vastuullista kalastusta

Vapaa-ajankalastuksen tulee olla ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä, jotta se säilyttää yhteiskunnallisen hyväksyttävyytensä. Kalatalousalan toimijat voivat itse vaikuttaa kalastajien asenteisiin ja käyttäytymiseen ja näin säilyttää kalastuksen asema eettisesti hyväksyttynä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämistapana.

Vastuullinen kalastaja pystyy omilla valinnoillaan vaikuttamaan siihen, että kalastus on kestävä ja eettistä. Kalastus tulee kohdistaa kalastusta kestäviin kalalajeihin ja –kantoihin. Kalastus aiheuttaa kaloille aina vahinkoa, ja kalastuksessa on kiinnitettävä huomiota kalojen käsittelyyn. Pyydyistä ja päästä -kalastuksessa kalat on vapautettava mahdollisimman vähin vaurioin, ja ruokakalat on käsiteltävä oikein.

Toimenpide: Tuetaan lasten ja nuoret kalastusta

Jokaisen lapsen pitäisi päästä kokeilemaan kalastusta. Lasten ja nuorten mahdollisuutta päästä kalastuksen pariin tai kalastusharrastusta voi tukea monella tapaa. Kouluissa voidaan järjestää kalastustapahtumia tai –kerhoja. Kalastusseurat voivat tarjota lapsille ja nuorille sekä perheille harrastusmahdollisuuksia. Nuorille tulee olla tarjolla edullisia ja helposti saavutettavia tai kodin lähellä olevia kalastuspaikkoja. Kalastusalueet, osakaskunnat ja kalastuspaikkojen ylläpitäjät voivat myydä edullisia nuorille tarkoitettuja kalastuslupia.

Toimenpide: Tiedotus ja tiedonkulku

Vaikka kalastus on suosittu harrastus, siihen liittyvät mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet jäävät usein vähälle huomiolle. Vapaa-ajankalastukseen liittyvällä tiedottamisella kerrotaan kalastusmahdollisuuksista, -tapahtumista ja kalastuksen myönteisistä vaikutuksista hyvinvointiin. Tiedottamisella voidaan vaikuttaa kalastajien käyttäytymiseen ja tietoihin kalastuksen vaikutuksista ympäristöön. Näkyvällä, avoimella ja selkeällä tiedottamisella voidaan lisätä kalastusmääräysten ja –rajoitusten hyväksyttävyyttä.

Vapaa-ajankalastusharrastuksen tunnettavuutta parannetaan aktiivisella tiedottamisella yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Verkkoviestintä ja -palvelut ovat keskeisiä viestintävälineitä. Verkkoviestinnän avulla kalastajat voivat saada tietoa helposti ja nopeasti mm. kalastusluvista ja kalastusrajoituksista. Verkkopalveluiden kautta voidaan esimerkiksi ostaa kalastuslupia, kerätä tietoa saaliista ja antaa palautetta kalastusjärjestelyistä. Jokaisella kalastusalueella tulee olla omat verkkosivut. Tiedonkulkua harrastajien, osakaskuntien, kalastusalueiden ja viranomaisten välillä parannetaan mm. järjestämällä alan seminaareja.

Tavoite 3: Laadukkaat kalastuspalvelut

Kalastukseen liittyy useita yhteiskunnallisia hyötyjä. Kalastus on merkittävä ulkoilu- ja liikuntaharrastus, joka lisää fyysistä ja henkistä hyvinvointia. Kala on terveellistä ja turvallista ruokaa, sekä usein se on kotivesiltä pyydyttyä lähiruokaa. Vaikka kalastukseen liittyy useita kiistattomia hyötyjä, se kilpailee lukuisten muiden vapaa-ajanviettopojen kanssa. Jotta kalastus säilyttää asemansa ja kalastuksen pariin tulee uusia ihmisiä, kalastuspalveluiden tulee olla hyviä ja niitä tulee olla helposti saatavilla. Kalastuspalveluihin kuuluvat helppo pääsy kalavesille, vaivaton mahdollisuus ostaa tarvittavat kalastusluvut ja kalastusta palvelevat rakenteet. Laadukkaisiin palveluihin kuuluvat myös erilaisille kalastajaryhmille suunnatut hoidetut kalastuskohteet.

Toimenpide: Kehitetään kalastajien tarvitsemia palveluita ja rakenteita

Laadukkaisiin kalastuspalveluihin kuuluvat asianmukaiset kalastajia palvelevat rakenteet. Niiden avulla voidaan houkuttaa kalastajia kalavesille, mutta myös ohjata ja opastaa kalastajia. Kalastajia ja myös paikallisia asukkaita palvelevia rakenteita ovat mm. veneenlaskuluisat, parkkipaikat, tulipaikat, laavut ja merkityt polut. Opasteilla tai opastauluilla voi kertoa kalakannoista, kalastusmääräyksistä ja kalapaikan palveluista. Eri rakenteiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon eri-ikäisten kalastajien ja erilaisten kalastajaryhmien tarpeet ja myös eri vuodenaikojen vaatimukset. Nykykaiseen palveluun kuuluu, että kalastuskohteiden tiedot ja kartat löytyvät Internetistä.

Toimenpide: Tuetaan lähikalastuspaikkojen rakentamista ja kehittämistä

Lähikalastuspaikat palvelevat laajaa joukko kalastajia. Helposti saavutettavina ne tarjoavat erityisesti lapsille ja nuorille mutta myös ikääntyneille ihmisille ja liikuntarajoitteisille kalastajille mahdollisuuden päästä kalastamaan. Lähikalastuspaikat tarjoavat kalastusmahdollisuuden myös satunnaisille kalastaville.

Lähikalastuspaikkojen rakentamisessa kunnat ovat keskeisiä toimijoita. Kunnat voivat tarjota asukkaalleen kalastusmahdollisuuksia omistamallaan vesialueilla. Taajamien lähellä olevat pienet järvet ja erityisesti virtavedet soveltuvat mainiosti hoidetuiksi kalastuspaikoiksi, joihin voidaan tehdä säännöllisesti kalaistutuksia. Kuntien tulee kerätä tiedot alueensa kalastuspaikoista Internet-sivulleen.

KUVA: VESA LEHTIMÄKI

Toimenpide: Kehitetään ohjelmalveluita ja kalastusmatkailua

Kalastusmatkailulla on edellytyksiä kehittyä liiketoimintana Hämeessä ja Pirkanmaalla. Kalastusmatkailun ja siihen liittyvien palveluiden kehittyminen vaatii kaikkien toimijoiden laajaa ja tiivistä yhteistyötä. Erityisesti tarvitaan yhteistyötä majoitus- ja muiden matkailuun liittyvien yrittäjien ja yritysten kanssa. Kalastusmatkailuyrittäjien on tunnistettava uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kalastusmatkailunyritysten toimintaedellytyksiä parannetaan edistämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Alueellisille kalastusmatkailun liittyviä kehittämis- ja markkinointihankkeita pyritään toteuttamaan ja niille pyritään saaman rahoitusta aluekehitysohjelmista. Kalastukseen liittyvien palveluiden kehittämistä tuetaan parantamalla kalastamiseen liittyviä rakenteita kuten veneiden laskupaikkoja, taukopaikkoja, opasteita ja tiedottamista.

KUVA: ISMO KOLARI

Ohjelman toteutuksen seuranta

Pääosa ohjelmaan liittyvistä toimenpiteistä voidaan toteuttaa nykyisillä voimavaroilla. Toimien toteutus vaatii toiminnan terävöitymistä ja hyvää verkostoitumista sekä yhteistyötä muiden kalatalouden toimijoiden kanssa. Ohjelman toteuttaminen edellyttää kalatalousviranomaisen aktiivisuuden lisäksi toimia kalastusalueilta, vapaa-ajan kalastajien järjestöltä ja seuroilta, kalavesien omistajien neuvontajärjestöiltä, alan yrityksiltä ja kunnilta sekä kalastajilta.

Ohjelman toteutukseen liittyvien hankkeiden rahoitukseen käytetään kalastuksenhoitomaksuvaroja ja kalataloudellisia kunnostusmäärärahoja. Siihen voidaan hakea

myös maaseudun kehittämisrahoitusta. Osa hankkeista vaatii kunta- ja yritysrahoitusta.

Ohjelman toteutusta seurataan toteutuneiden hankkeiden määrän perusteella. Ohjelman seurannassa keskeisinä mittareina ovat ohjelman toteuttamista tulevien kalastuksenhoitomaksuilla rahoitettujen hankkeiden määrä, Euroopan unionin maaseutuohjelmasta rahoitettujen hankkeiden määrä ja kalataloudellisten virtavesien kunnostuksien määrä. Lisäksi seurataan kalastajamäärän ja vapaa-ajan kalastajien seurojen jäsenmäärän kehitystä. Ohjelmakauden puolivälissä ohjelman toteutumista arvioidaan yhdessä eri kalatalouden toimijoiden kanssa.

Kirjallisuutta

Berghäll, E., Perels, A. & Sahari, A. 2008. Mökkikannan kehityspolku vuoteen 2015. VATT- keskustelualoitteita 455. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskus, kalatalousyksikkö 1999. Elämyksiä kuhavesiltä ja rapurannoilta. Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakunnissa. Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistahallinnon julkaisu nro 42.

Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskus, kalatalousyksikkö 2007. Laatu ja tehoa kalaistutuksiin. Hämeen maakuntien istutus- ja viljelytyöryhmän muistio. Hämeen TE-keskus, kalatalousyksikkö. Moniste 11.

Kuhmoinen, T. & Niittykangas, H. 2008. Maaseudun tulevaisuus. Ajattelun käsikirja. Maahenki Oy.

Maa- ja metsätalousministeriö 2008. Kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma 2008-2013. Maa- ja metsätalousministeriö 2/2008.

Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistaosasto 2001. Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. Maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia. Kala- ja riistahallinnon julkaisu nro 58/2002.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012. Kansallinen rapustrategia 2013-2022. Työryhmämuistio, mmm 2012:10.

Maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian tilannekatsaus ja päivitys. http://www.mmm.fi/attachments/vapaaajankalastus/66qQ5E69u/Vapaa-ajan_kalatalouden_kehittamisstrategia.pdf. Luettu 29.1.2013.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 1998. Kuinka Suomi kalastaa. Kala- ja riistaraportteja nro 12. Helsinki, 50 s.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2002. Suomi kalastaa 2001. Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja nro 266.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2006. Suomi kalastaa 2005. Kalastusrasitus kalastusalueilla. Kala- ja riistaraportteja nro 390.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2009. Vapaa-ajankalastus 2008. Riista- ja kalatalous –tilastoja 6/2009. Helsinki, 59 s.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2011. Suomi kalastaa 2009 – vapaa-ajankalastus kalastusalueilla. Tutkimuksia ja selvityksiä 1/2011. Helsinki, 46 s.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2011. Kalatalous tilastoina 2010. Helsinki, 24 s.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2011. Vapaa-ajankalastus 2010. Riista- ja kalatalous -tilastoja 7/2011. Helsinki, 57 s.

Tilastokeskus. Kesämökki 2011. http://www.stat.fi/til/rakke/2011/rakke_2011_2012-05-25_kat_001_fi.html.

KUVAILELEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 47/2013				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri / kalatalousryhmä				
Tekijät Hannu Salo	Julkaisuaika Toukokuu 2013			
	Kustantaja Julkaisija Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
	Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
Julkaisun nimi Kohti kestävä ja vastuullista kalastusta Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen Hämeessä ja Pirkanmaalla 2013-2020				
Tiivistelmä Vapaa-ajankalastus on merkittävin uusiutuvien kalavarojemme hyödyntäjä ja erittäin suosittu luontoharrastus Hämeen ja Pirkanmaan maakunnissa. Alueella on eniten vapaa-ajankalastajia koko maassa, mutta suosion säilyminen ei ole itsestään selvää. Hämeen ELY -keskus on laatinut vapaa-ajankalastuksen kehittämissuunnitelman, jonka tavoitteena on turvata hyvä tilanne ja kalatalouden kehitys. Kehittämissuunnitelma linjaa kalatalousviranomaisen toimintaa, mutta ohjelmalla ei ole oikeusvaikutuksia. Ohjelman toteuttaminen edellyttää toimia kalatalousviranomaisten lisäksi kunnilta, vapaa-ajankalastajien järjestöiltä ja seuroilta, kalastusalueilta, osakaskunnilta, kalaveden omistajien neuvontajärjestöiltä, alan yrityksiltä sekä vapaa-ajankalastajilta itseltään. Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan maakuntien vapaa-ajankalastuksen kehittämisen tavoitteet vuosille 2013-2017 ovat: <ol style="list-style-type: none"> 1. Kestävä kalavesien hoito ja kalastus 2. Vahva ja vastuullinen kalastuskulttuuri 3. Laadukkaat kalastuspalvelut Tavoitteita pyritään edistämään yhdeksän toimenpidekokonaisuuden avulla. Nämä ovat: 1) Kalastuksen ohjaaminen ekologisesti kestäväan suuntaan, 2) kala- ja rapukantojen hoidon ohjaaminen, 3) vaelluskalojen elinkierron turvaaminen, 4) vastuullisen kalastuksen tukeminen, 5) lasten ja nuorten kalastuksen tukeminen, 6) tiedotus ja tiedonkulku, 7) kalastajien tarvitsemien palveluiden ja rakenteiden kehittäminen, 8) lähikalastuspaikkojen rakentaminen ja kehittäminen sekä 9) ohjelmapalveluiden ja kalastusmatkailun kehittäminen.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Vapaa-ajankalastus, kalatalous, virkistys, matkailu				
ISBN (painettu) 978-952-257-789-4	ISBN (PDF) 978-952-257-790-0	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-790-0	Kieli suomi	Sivumäärä 24
Julkaisun myynti/jakaja Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Postiosoite: PL 131, 13101 Hämeenlinna				
Kustannuspaikka ja aika Hämeenlinna 2013			Painotalo Kopijyvä Oy, Hämeenlinna	

Vapaa-ajankalastus on merkittävin uusiutuvien kalavarojemme hyödyn-
täjä ja erittäin suosittu luontoharrastus Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja
Pirkanmaan maakunnissa. Alueella on eniten vapaa-ajankalastajia koko
maassa, mutta suosion säilyminen ei ole itsestään selvää. Hämeen ELY
-keskus on laatinut vapaa-ajankalastuksen kehittämisohjelman, jonka ta-
voitteena on turvata hyvä tilanne ja vapaa-ajankalastuksen kehitys.

Ohjelman tavoitteena on ohjata vapaa-ajankalastusta kestävyteen ja
vastuullisuuteen. Kalastuksessa ja ravustuksessa kala- ja rapukantoja
hyödynnetään ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti niin, että kala- ja
rapukannat säilyvät elinvoimaisina ja monimuotoisina. Kestävässä kalas-
tuksessa ja ravustuksessa tunnistetaan niiden vaikutukset ympäristöön ja
tunnetaan kalastukseen liittyvät velvollisuudet ja oikeudet.

Kehittämisohjelma linjaa kalatalousviranomaisen toimintaa, mutta ohjel-
malla ei ole oikeusvaikutuksia. Ohjelman toteuttaminen edellyttää toimia
kalatalousviranomaisten lisäksi kunnilta, vapaa-ajankalastajien järjes-
töiltä ja seuroilta, kalastusalueilta, osakaskunnilta, kalaveden omistajien
neuvontajärjestöiltä, alan yrityksiltä sekä vapaa-ajankalastajilta itseltään.
Vauhtia vapaa-ajankalastukseen saadaan vain yhteistyöllä.

Raportteja 47 | 2013

KOHTI KESTÄVÄÄ JA VASTUULLISTA KALASTUSTA

Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen Hämeessä ja Pirkanmaalla 2013–2020

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-789-4 (painettu)

ISBN 978-952-257-790-0 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-790-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus